

תעמולת בחירות גזענית במסווה של חקיקה

הצעת החוק שמהדהדת את מסרי מפלגת עוצמה יהודית

כתיבה וייעוץ משפטי: עו"ד נילי אלכסנדרוביץ

הצעת חוק הכרזה על תנועת האחים המוסלמים ועל הפלג הדרומי בתנועה האסלאמית כארגוני טרור ומחיקת מפלגות התומכות בטרור מפנקס המפלגות, התשפ"ו-2026,¹ של חברי הכנסת צביקה פוגל ולימור סון הר מלך ממפלגת עוצמה יהודית, היא קיצונית ומופרכת במיוחד, ולמעשה מדובר בתעמולת בחירות גזענית וכתב הסתה במסווה של דבר חקיקה מן השורה.

הצעת החוק נועדה לשרת שתי מטרות עיקריות, שתיהן חיצוניות להצעה עצמה. ראשית, דה-לגיטימציה ממוקדת למפלגת רע"מ, כיוון שהיא מציבה איום ישיר לשרידותה של הקואליציה הנוכחית אחרי הבחירות. שנית, המשך השימוש במנגנונים הדמוקרטיים כדי לערערם, כיוון שזו הצעת חוק אנטי-דמוקרטית באופן בוטה שאם תחוקק אין ספק שתפסל בבג"ץ, דבר שיאפשר לאנשי עוצמה יהודית להמשיך בדה לגיטימציה למערכת המשפט ולבית המשפט העליון.

הצעת החוק מאגדת שני סעיפים שאין ביניהם קשר, שניהם קיצוניים ואנטי-דמוקרטיים, ונוסף על כך הראשון שבהם הוא חקיקה פרסונלית פסולה. סעיף זה קובע שתנועת האחים המוסלמים והפלג הדרומי של התנועה האסלאמית הם ארגוני טרור, תוך שהוא עוקף את הוראות חוק המאבק בטרור, התשנ"ו-2016. הסעיף השני מחייב את רשם המפלגות למחוק מפלגה מפנקס המפלגות "אם יש במטרותיה או במעשיה, במפורש או במשתמע, תמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל" – ללא כל מנגנון ערעור או ביקורת על החלטתו. שילובם של שני הסעיפים נועד לשם מחיקת מפלגת רע"מ מפנקס המפלגות ומניעת התמודדות בבחירות, כפי שמפרטים דברי ההסבר להצעה.

"דברי הסבר" אלה הם למעשה דברי תעמולה: ציטוט ארוך של נאום שנשא השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר בכנסת ב-2021 כאשר היה חבר כנסת, שכולו דברי הסתה נגד ח"כ מנסור עבאס המציגים אותו ואת מפלגת רע"מ כתומכים ברוצחים ובמחבלים. לאחר מכן נטענות טענות שונות בעלמא לגבי התנועה האסלאמית והאחים המוסלמים והקשר שלהם לטרור, המסוכמות במשפט "אם הוא נראה כמו ארגון טרור, שוחה כמו ארגון טרור, ומגעגע כמו ארגון טרור, אז הוא ככל הנראה ארגון טרור". ואולם כמובן שאין די בסיסמאות ריקות מתוכן או בטענות בעלמא כדי לקבוע שארגון מסוים

¹ הצעת חוק הכרזה על תנועת האחים המוסלמים ועל הפלג הדרומי בתנועה האסלאמית כארגוני טרור ומחיקת מפלגות התומכות בטרור מפנקס המפלגות, התשפ"ו-2026, פ/6483/25, מאגר החקיקה הלאומי – אתר הכנסת.

הוא ארגון טרור, ובכל מקרה הדבר לא יכול להיעשות באמצעות חוק פרסונלי המכריז כן על ארגון ספציפי.

חוק המאבק בטרור

לשם הכרזה כזאת קיים מנגנון מאוזן ומעין-שיפוטי המוסדר בחוק המאבק בטרור – חוק חדש יחסית שנחקק בשנת 2016. מכיוון שההכרזה היא צעד דרמטי הפוגע פגיעה חמורה בזכויות הארגון ונציגיו, החוק קובע תנאים והגבלות שנועדו למנוע שימוש לרעה בהוראותיו. וכך, על אף שההכרזה נעשית על ידי שר הביטחון, היא יכולה להתבצע רק על בסיס בקשה מנומקת של ראש השב"כ ובאישור היועץ המשפטי לממשלה. הדבר נועד להבטיח שאף שסמכות ההכרזה נתונה בידי גורם פוליטי, היוזמה להליך תהיה של גורם מקצועי.

בנוסף, במקרה של ארגונים ישראלים, החוק קובע שיש לתת להם התראה מוקדמת והזדמנות לתקן את דרך פעילותם לפני הגשת בקשה להכרזה.² יתרה מכך, גם כאשר מתבצעת ההכרזה היא בתחילה במעמד של הכרזה זמנית, ולפני קבלת ההחלטה הסופית יש לבצע שימוע מוקדם, המתקיים בפני ועדה מייעצת שבראשה שופט בדימוס. לבסוף, גם לאחר שההכרזה הופכת לקבועה ניתן לתקוף אותה בכל עת באמצעות הגשת בקשה לביטולה לשר הביטחון.³

סעיפי הצעת החוק

הסעיף הראשון להצעת החוק נועד לעקוף את ההסדר הקבוע בחוק המאבק בטרור, כדי לאפשר בדיוק את מה שהוא אינו מאפשר: הכרזה על ארגון כארגון טרור על ידי גורם פוליטי במטרה לפגוע ביריבים פוליטיים, ללא בסיס עובדתי וללא מעורבות של גורמי מקצוע ביטחוניים. נוסף על כך, מדובר בחקיקה פרסונלית פסולה ועל כן נעדרת תוקף משפטי.⁴ אין ספק שחקיקה כזאת לא תוכל לעמוד באף מבחן משפטי.

גם הסעיף השני להצעה פסול ואנטי-דמוקרטי. כאמור, הוא מחייב את רשם המפלגות למחוק מפנקס המפלגות מפלגה שיש "במטרותיה או במעשיה, במפורש או במשתמע, תמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל". למעשה נועד סעיף זה לעקוף את סעיף לא לחוק יסוד: הכנסת, ובפרט את סעיף המשנה (א) (3) השנוי במחלוקת שלו. סעיף לא מאפשר לוועדת הבחירות המרכזית, שהיא כידוע גוף פוליטי הנשלט על ידי הקואליציה, לפסול רשימה או מועמד לכנסת בשל כמה עילות – פסילה הטעונה את אישורו של בית המשפט העליון.⁵

² כאשר אפשר לעשות זאת מבלי לסכל את האפשרות לפעול נגד הארגון (סעיף 3(ג) לחוק).
³ עוד על החוק ראו: לילה מרגלית, [מיהו טרוריסט? על המנגנון להכרזה על ארגוני טרור בחוק המאבק בטרור](#), מחקר מדיניות 162, המכון הישראלי לדמוקרטיה.
⁴ בג"ץ 5119/23 התנועה לטוהר המידות נ' הכנסת (נבו, 26.10.2023).
⁵ סעיף לא(ב) לחוק.

סעיף 7(א)(3), שנוסף לחוק יסוד: הכנסת במסגרת תיקון 35 בשנת 2002, קובע כי מפלגה לא תשתתף בבחירות לכנסת אם יש במטרותיה או במעשיה, במפורש או במשתמע, תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או ארגון טרור נגד ישראל. מאז נחקק הוא שימש כמעט אך ורק ככלי פוליטי לפסילת רשימות ומועמדים ערבים ללא בסיס של ממש ובניגוד לחוות דעת משפטיות, אך פסילות אלו תמיד בוטלו על ידי בית המשפט העליון – שאימץ פרשנות מצמצמת לסעיף.⁶

וכך, הסעיף השני בהצעת החוק נגד רע"מ משתמש בעילה שנויה במחלוקת זו, וקובע כי לרשם המפלגות – ולא לוועדת הבחירות המרכזית – סמכות שהיא סמכות חובה לפסול מפלגה על בסיסה. מדובר בהענקת סמכות מעין-שיפוטית מהותית לרשם המפלגות, תפקיד מינהלי שהוא מינוי של שר המשפטים וכפוף למנכ"ל משרד המשפטים (שהוא כידוע משרת אמון). יתרה מכך, הפסילה אינה טעונה את אישור בית המשפט העליון, והסעיף אף לא כולל חובת הנמקה ולא מנגנון ערעור או ביקורת שיפוטית על ההחלטה. זאת, על אף שמדובר בסעיף הפוגע פגיעה חמורה בזכות להיבחר, זכות שהיא אבן יסוד של הדמוקרטיה. ברור אם כן שסעיף זה מייצר כפילות עם החקיקה הקיימת ואינו כולל הגנות מינימליות, ועל כן אינו עומד במבחני הסבירות והמידתיות באופן מובהק.

סיכום

יוזמי הצעת החוק יודעים היטב שסעיפיה אינם עומדים באף מבחן משפטי ועל כן היא אינה ישימה, לא תעבור את מבחן בג"ץ וספק רב אף אם תחוקק בנוסחה הנוכחי. למעשה, אף שמבחינה צורנית ופורמלית זוהי הצעת חוק, מהותית מדובר בתעמולת בחירות ותו-לא.

מטרתם של אנשי עוצמה יהודית בהנחתה על שולחן הכנסת אינה להעבירה, אלא להדהד את מסריהם שלפיהם יש קשר בין רע"מ ועבאס לבין מחבלים וארגוני טרור. הדבר אירוני במיוחד כאשר מדובר במפלגה שהעומד בראשה הורשע בתמיכה בארגון טרור, ושאנשיה עושים שימוש בכלי הדמוקרטי של חקיקה כדי לערער את הדמוקרטיה ואת שלטון החוק, ולהסית נגד יריבים פוליטיים ונגד אזרחי ישראל הערבים.

⁶ גיל גן מור ויניב רוזנאי, [רטרוספקטיבה על סעיף לא לחוק יסוד: הכנסת, 40 שנה אחרי חקיקתו](#), סימפוזיון בנושא 40 שנה לסעיף לא לחוק יסוד: הכנסת.